

حسابان یک

فصل اول __ درس ۱

امیرحسین اژرکوی

دنباله حسابی (تصاعد عددی)

دنباله حسابی رشته ای از اعداد حقیقی است که هر جمله اش با افزودن عدد ثابتی به جمله ما قبش بوجود می آید .
نمایش می دهند و داریم d این عدد ثابت را که مخالف صفر باشد، قدر نسبت دنباله حسابی می گوئیم و آن را با نماد
:

$$a, a + d, a + 2d, \dots, a + nd, \dots, a + (n - 1)d, \dots$$

$$\begin{array}{ccccccc} \downarrow & \downarrow & \downarrow & & \downarrow & & \downarrow \\ t_1, & t_2, & t_3, & \dots & t_n, & \dots & t_n, \dots \end{array}$$

ام دنباله حسابی می گویند. n را جمله عمومی یا جمله t_n

در دنباله حسابی فرمول ها و روابط زیر برقرار است:

$$۱) d = t_2 - t_1 = t_3 - t_2 = \dots = t_n - t_{n-1}$$

$$۲) t_n = t_1 + (n - 1)d = a + (n - 1)d$$

نکته: در دنباله حسابی با داشتن دو جمله از آن دنباله ، می توان قدر نسبت را بدست آوریم .
 (فرض کنید t_m و t_n دو جمله از یک دنباله حسابی باشند)

$$d = \frac{t_m - t_n}{m - n}$$

باشند، قدر نسبت دنباله ، جمله عمومی 7 و 22مثال: هر گاه جملات نهم و چهارم یک دنباله حسابی به ترتیب و جمله صدم این دنباله را بدست آورید .

سه

 جمله متوالی (پشت سرهم) از یک دنباله حسابی باشند، بین این سه جمله رابطه زیر a و b و c نکته: اگر برقرار است:

$$b = \frac{a+c}{2} \text{ یا } a + c = 2b$$

می گویند a و c را واسطه حسابی دو عدد b در این حالت عدد

را بدست آورید. x سه جمله متوالی از یک دنباله حسابی باشند، آنگاه مقدار $x - 1$ ، $2x + 1$ ، $4x + 5$ مثال: اگر

، مجموع ، حاصل ضرب و تفاضل ریشه های معادله درجه دوم a مثال: به ازای چه مقداری از

تشکیل دنباله حسابی می دهند؟ $x^2 - (2a + 3)x + a = 0$

واسطه حسابی را درج کنیم (قرار دهیم) ، قدر نسبت دنباله حسابی از a ، m و b نکته: هرگاه بین دو عدد رابطه روبرو بدست می آید :

$$d = \frac{b - a}{m + 1}$$

قرار داده و اعداد (رشته) حاصل تشکیل دنباله حسابی a و b عدد میگردیم تا آنها را بین m در واقع ما دنبال دهند .

، پنج واسطه حسابی درج کرده ایم ، قدر نسبت دنباله و واسطه ها را بدست آورید. 25 و 7 مثال: بین دو عدد

(دنباله صعودی و اگر قدر نسبت منفی باشد، $d > 0$ نکته: در دنباله حسابی اگر قدر نسبت مثبت باشد، (یعنی $d > 0$) دنباله نزولی است. (یعنی $d < 0$)

مجموع جملات دنباله حسابی

جمله اول دنباله از رابطه های زیر بدست می آید: n در یک دنباله حسابی، مجموع

در فرمول های روبرو:

$$\begin{cases} S_n = \frac{n}{2} [2a + (n-1)d] \\ S_n = \frac{n}{2} (t_1 + t_n) \end{cases}$$

جمله اول دنباله حساب n : مجموع

S_n : تعداد جملاتی که قرار است با هم جمع شوند

n .

: جمله اول دنباله a و t_1

: جمله آخر دنباله داده شده t_n : قدر نسبت و d

به کمک فرمول های گفته شده در بالا می توان به نتایج زیر در جمع اعداد طبیعی ، اعداد طبیعی فرد و اعداد طبیعی زوج رسید:

$$\left\{ \begin{array}{l} 1 + 2 + 3 + \dots + n = \frac{n(n+1)}{2} = \frac{\text{عدد بعدیش} \times \text{آخرین عدد}}{2} \\ 2 + 4 + 6 + 8 + \dots + 2n = n(n+1) = (\text{نصف آخرین عدد} + 1) \times \text{نصف آخرین عدد} \\ 1 + 3 + 5 + \dots + 2n-1 = n^2 = \left(\frac{\text{آخرین عدد} + 1}{2}\right)^2 \end{array} \right.$$

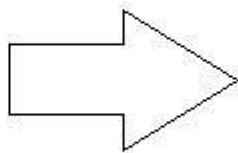

– را با هم جمع کنیم که حاصل آن مثبت شود؟ $16 -$ ، $19 -$ ، 22 مثال : حداقل چند جمله اول دنباله ... ،

را داشته باشیم، می توانیم جمله عمومی دنباله حسابی را بدست آوریم: S_n نکته مهم: به طور کلی هرگاه فرمول

$$\begin{cases} s_1 = t_1 \\ s_2 = t_1 + t_2 \\ s_3 = t_1 + t_2 + t_3 \\ \vdots \\ s_{n-1} = t_1 + t_2 + \dots + t_{n-1} \\ s_n = t_1 + t_2 + \dots + t_{n-1} + t_n \end{cases}$$

$$\begin{cases} s_2 - s_1 = t_2 \\ s_3 - s_2 = t_3 \\ \vdots \\ s_n - s_{n-1} = t_n \end{cases}$$

جمله اول دنباله حسابی می توانیم با استفاده از رابطه زیر قدر نسبت دنباله n همچنین با داشتن رابطه مجموع را نیز محاسبه کنیم:

$$d = s_n - 2s_{n-1} + s_{n-2}$$

بدست می آید. جمله عمومی و قدر $S_n = n^2 + 2n$ جمله اول از رابطه n مثال : در یک دنباله حسابی مجموع نسبت این دنباله را بدست آورید .

دنباله هندسی (تصاعد هندسی)

دنباله هندسی رشته ای از اعداد حقیقی است که هر جمله اش با ضرب شدن عدد ثابتی در جمله ما قبل خودش نشان q یا r بدست می آید. این عدد ثابت را که مخالف صفر می باشد، قدر نسبت دنباله می گویند و آن را با نماد q یا r نشان می دهند، پس داریم:

$$\begin{array}{ccccccccc}
 a & , & aq & , & aq^2 & , & \dots & , & aq^9 & , & \dots & , & aq^{n-1} & , & \dots \\
 \downarrow & & \downarrow & & \downarrow & & & & \downarrow & & & & \downarrow & & \\
 t_1 & , & t_2 & , & t_3 & , & \dots & & t_{10} & , & \dots & & t_n & , & \dots
 \end{array}$$

در دنباله هندسی روابط و فرمول های زیر برقرار است:

$$۱) q = \frac{t_2}{t_1} = \frac{t_3}{t_2} = \dots = \frac{t_n}{t_{n-1}}$$

$$۲) t_n = t_1 q^{n-1} \text{ یا } t_n = a q^{n-1}$$

(را بدست آوریم: q در یک دنباله هندسی با داشتن دو جمله از دنباله می توانیم قدر نسبت دنباله)

دو جمله از یک دنباله هندسی هستند) t_n و t_m .

$$\left\{ \begin{array}{l} q = \sqrt[m-n]{\frac{t_m}{t_n}} \quad (\text{هرگاه } (m-n), \text{ فرد باشد}), \\ q = \pm \sqrt[m-n]{\frac{t_m}{t_n}} \quad (\text{هرگاه } (m-n), \text{ زوج باشد}), \end{array} \right.$$

مثال : هرگاه جملات سوم و هفتم یک دنباله هندسی به ترتیب $\frac{81}{4}$ و $\frac{1}{4}$ باشد، قدر نسبت را بدست آورید .

تشکیل

دنباله هندسی دهند (یا سه جمله متوالی از یک دنباله هندسی باشند) a و b و c نکته: شرط اینکه سه عدد عبارت است از :

$$b = \pm \sqrt{ac} \text{ یا } ac = b^2$$

می گویند a و c را واسطه هندسی دو عدد b در این حالت عدد

مثال: واسطه هندسی اعداد $\sqrt{\frac{3}{4}}$ و $\sqrt{3}$ را بدست آورید .

واسطه هندسی درج کنیم (قرار دهیم) ، قدر نسبت دنباله تشکیل شده از a ، m و b نکته: هرگاه بین دو عدد روابط زیر بدست می آید:

$$\begin{cases} q = \sqrt[m+1]{\frac{b}{a}} & \text{اگر } (m+1) \text{ فرد باشد،} \\ q = \pm \sqrt[m+1]{\frac{b}{a}} & \text{اگر } (m+1) \text{ زوج باشد،} \end{cases}$$

، سه واسطه هندسی درج کنید ، آیا جواب یکتا است؟ 48 و 3 مثال : بین دو عدد

مجموع جملات دنباله هندسی

از رابطه زیر بدست می آید: a و جمله اول q جمله اول دنباله با قدر نسبت n در هر دنباله هندسی مجموع

$$S_n = \frac{a(1 - q^n)}{1 - q} \quad \text{یا} \quad S_n = a(1 + q + q^2 + \dots + q^{n-1}), \quad (q \neq 1)$$

می شود؟ 1456 برابر 108 ، 36 ، 12 ، 4 مثال : مجموع چند جمله اول دنباله هندسی ... ،

است.

چند جمله از این دنباله ها را با هم جمع کنیم تا $a_n = 2^{n-1}$ مثال : جمله عمومی یک دنباله هندسی به صورت شود؟
255 حاصل مجموع آنها

$$\frac{S_{2n}}{S_n} = 1 + q^n$$

است، قدر 126 و مجموع شش جمله اول برابر 112 مثال : در یک دنباله هندسی مجموع سه جمله اول برابر نسبت این دنباله هندسی را بدست آورید .

اگر $|q| < 1$ باشد و تعداد جملات دنباله هندسی نامتناهی (نامحدود) باشد ، آنها مجموع تمامی جملات $|q| < 1$ نکته مهم : اگر

دنباله که به آن حد مجموع گفته می شود از رابطه زیر بدست می آید :

$$S_{\infty} = S = \frac{a}{1 - q}$$

† در فرمول روبرو ، a جمله اول و q قدر نسبت می باشد.

† S : مجموع تمامی جملات دنباله هندسی یا حد مجموع می باشد.

مثال : حاصل تقریبی جمع $1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{8} + \frac{1}{16} + \dots$ را بدست آورید .

∞